

2 TIMOTHY

Paul Rome wonong te sen ningi baga se, tam gawa imi batogam ale Ephesus wonong te Timothy kote beteram se namaram. Paul numi ko ikiam, aita mu asele nu momon se kuerukko iwita ikiam: 4:6-7. Bore te se nu Timothy guguna tuam ale mam, “Ni pasak ala lage bo arik ale aningate tairko,” ma maonam.

Paul Timothy gomang sokel tua ko den manaru se sokel agotala den gilalong apura ko ura me bita taukko manarukaso. Ale ura suen la Kaem tuam mu am bita saparukko maonam. Kaem ko den mu Kaem ko kuring te aratu taiso, bore te se, nu te sanamaruk ale ko ura luan ningi kariimet te ningo la nunga kiti gurugokko.

Den gira

¹ Ani Paul, ani Jesus Kristus ko apostle, Kaem ko gomang te ani Jesus Kristus ningi aga auram ale bagara aolak ningo mu aisam.

² Ani tam gawa imi bataguru ni Timothy aga namar yawara kisisam: Kaem nanga Nainet mu se nanga Kari Biya Jesus Kristus ilak nunga nongomang nangara, se nunga nongomang bataga, se nunga nongomang lila, ni kerak pempem la anirukko.

Sokel ago la sanami se lagara ko sangam den

³ Ani aga Kaem, aga tuwun taleng alo girakala nup biya tui lagakasan uwutatala, ani aga ikia diram la te nup biya tui lagasam. Ani tirom woremkalal amilmil tui se ni ko ko pempem

angamin ares ma lagoso. ⁴ Ani nika menenge kaparam wore angamin te taiso, se aga angamang biya mu am karkik nunguningkiri ale asele amilmilarikko angamang aniso. ⁵ Ale nika gemang ningi nunguning ko munan mu ko ago la angamin ares maso. Munan umu ani girem ka nang Lois aora kote arigem, ale udagi ka niam Eunice kote arigem, ale aitak ani ikisam nika ningi aniso tala.*

⁶ Duap owore te se ani ka manorsam, ni Kaem ko munan ni kisam sowore tama noman sisiram se bur patatangawoso iwita wore itugu pagaru se buluk palaguk ale noman saparukko. Noko munan umu kam ani agiting ni sipiling te awurem mu te, nu ni kisam se nika aniso. ⁷ Mu awuk, Kaem ko Bur Laili nangaram mu ana te soror manakko me nangaram, mena. Nu Bur Laili nangaram umu, ana te sokel ago baga se, nanimi ko kua tui se, nangata nanimi te ninguru bitarnakko nangaram.†

⁸ Bore te se, ni nanga Kari Biya ko balu pagaruko me doler, agi ani noko nup ko talipara kari imi aga me dolerko. Bare Kaem ko sokel te ni ani agarak den gilalong umu ko ikup yaman am giko.‡ ⁹ Nu anananga sangaru giam ale noko kariimet laili ko baganakko nanga balam. Ana munan ningo bo beteman se nu uwuta me nanga beteram, mena. Bare mu nu kota ko ikia te se ko gomang nangara

* **1:5:** Timothy: Acts 16:1; 1 Timothy 4:14. † **1:7:** Bur Laili sokel nangarso: Romans 8:15. Se Kristus ko den balnakko me nguanganakko: Romans 1:16; 2 Timothy 2:3,9. ‡ **1:8:** Romans 1:16 se 2 Timothy 2:3,9 ago arikko.

te uwutata nanga beteram. § Girakala biya, ali imi se mel suen la me aratam la, Kaem ko gomang nangara umu Jesus Kristus te nangaram se anikaso. ¹⁰ Bare aitak nanga Saonga Kari Jesus Kristus te kuera mateng ko sokel menawuram, ale bagara aolak kumik menara mena umu den gilalong te wetangawuram.* ¹¹ Se ani den gilalong yawara borta wonong wonong kariimet nunga kausekko Kaem apostle ko aga beteram se bagasam. ¹² Ani duap borta ko aitak yaman ikup iwitata giwasam. Bare ani umu ko me dolasam. Mu awuk, ani Kakirip ko angamang ningi nunguning aram mu am ninguru ko ikiem. Ale ani ikisam, ani anapeya mel suen la nu kuting te awurem mu, nu terong la bitaruwuruk se nama tom nukum arukko. †

¹³ Den gilalong se kausa ningo ani agiring te ikiem mu se, ka Jesus Kristus ko gemang ningi nunguning se ko kua tua mu karogo ninguru ilukuawurko. ¹⁴ Ale munan mel ningo ningo suen biya nika ningi kisiman umu, Bur Laili ni kerak bagoso mu ko sokel te ninguru bitaruko.

Kari saki ura ningi Paul bita taman, bare saki am ilak bagakan

¹⁵ Ni ikisam, Asia sor te kari suen biya ani agarak ura beteman mu aga bita sapaman. Phygelus se Hermogenes ilak mu agotala aga beteman.

§ **1:9:** Kaem ko gomang nangara te anananga giam: Ephesians 2:8-9; Titus 3:4-5. * **1:10:** Kristus kuera mateng ko sokel

menawuram: 1 Corinthians 15:55-57; Colossians 2:14. † **1:12:** Nangamang ningi nunguning te sokel ago baganakko: Psalm 37:5-6.

¹⁶ Bare aninga angamang mu Kari Biya ko gomang lila yawara Onesiphorus ko kawam digo lilim irokko. Mu awuk, nu tom suen biya tai agarkikaso ale angamang sokel tuikaso. Nu ani sen ningi bagasam imi ko me dolakaso, mena. ¹⁷ Tom nu Rome tairam mu nu aninga kupu laga agarkam, ale agate taikaso ale sokel aisukaso. ¹⁸ Se aga angamang biya mu Kari Biya ko day tom biya mu te mu Kari Biya ko gomang lila nu tuokko. Ni nu Ephesus wonong te lage suen biya te aninga sangarukaso mu ni keta ko ikisam.

2

Jesus Kristus ko kager kari yawara

¹ Bore te se, aga namar, Jesus Kristus ko gomang nangara ko munan ningi sokel ago la bagerko. ² Ale den ani kariimet biya ningi balem se ni ago ikiem, mu ni te sanamir ale kariimet awiriya Kristus ningi sokel ago sanamasan umu nunga manaru se nuna betela kariimet saki nunga kasurmonko. ³ Ni Jesus Kristus ko kager kari yawara iwita sanamir ale, ikup yaman ana giwasan iwita am giko.* ⁴ Ikiko, awiriya kager kari ko bagoso mu kariimet yam mu nunga bagara aolak ningi nongorak me soroso, mena. Nu ko kager kari supuling amilmil tuokko ura diram la beteso. ⁵ Uwutatala, kari bo nagura kolara umu ko munan diram la me karok mu, nu ta saki nunga kiaruk ale girok ale marirarukko, bare mu koma ningo bo me taukko, mena. ⁶ Ni ikisam, ningam ura ko kari mu, ko ura kowar ko nunguning mu nuguta girok gi naukko.

* **2:3:** Ana ikup am ginakko: 2 Timothy 1:8; 4:5.

⁷ Den pangan ilagala suan ka manem umu ka ikia te ninguru gurugu patawurko, se Kari Biya ka ikia sinar awurok se ko duap ko sinara saparko.

⁸ Ale kamili me saparukko, Jesus Kristus mu David ko gue te ko kari bilangaram, ale kueram, bare aking maraguwuram se barasam. Imitang aninga den gilalong yawara. ⁹ Se ani den borta ko ikup yaman giwasam, ale memek betera ko kari bo iwita aitik ko sen ningi bagasam. Bare Kaem ko den umu sen te me talipaman, mena.† ¹⁰ Bore te se, ani Kaem ko kariimet nunga ningo ko, ikup yaman suen la aisuwasan mu am giwasam. Mu awuk, aninga angamang mu nuna agotala den gilalong yawara umu ikimon se Kaem ko namar Jesus Kristus ningi nunga sangaru giok, se pem-pem la noko nikingang biya kumik menara mena mu ningi ilak baga se lagamonko.

¹¹ Bala nunguning bo ni te ira sanamirko mu iwita:

Ana nu ningi ilak kueman agi mu,
ana aitik nu ningi ilak marak bagasan.

¹² Ana ikup yaman ginak, bare sokel ago la baganak, mu ana nu ilak maingte mel suen la bitarnakko.

Bare ana nu me ko ikisan manak, mu nu betela maingte ana me nanga ikiso maukko.‡

¹³ Ana den balman umu diram la me karo tunak, bare nu mu ko den balso mu diram la karo tui lagoso.

Mu awuk, nu kota ko den balso mu ko,

† **2:9:** Kaem ko den mu sen te kalomonko me terong: Philippians 1:12-14. ‡ **2:12:** Ana nabiring Jesus tunak, mu nu betela buring ana nangarukko: Matthew 10:33.

suwik me saposo, mena. §

Kaem ko ura kari nunguning ko bagara ko munan

¹⁴ Ni pempem la kariimet munan imi ko am nunga nungamin kiti pagaru se lagerko. Ale ikia duap duap ko den tagira gurungumura ko munan umu ko, Kaem nup te sail karogo nunga manaruko. Munan umu kumik ko ningo bo mena, bare awiriya nodogawa den umu ikisan mu nongomang motam nunga ikia maguwuso.*

¹⁵ Kaem koma te ura sokel ago bitar se ka ura ko amilmilarukko. Ni den nunguning umu diram la bitaru mu ni anape ko dola nguanga se lagerko? ¹⁶ Ni den ngual ngual tagira gurungumura, Kaem kagin ko den iwita mena, mu ningi me bagerko. Mu awuk, kariimet uwuta betesan mu nunga bagara aolak mu Kaem kagin ko bagara aolak umu bita taso ale nama eng am maga saposo. ¹⁷ Se nunga kausa memek umu lot gawir aora pagoso ale kariimet kumik naso iwita paguk ale namarukko. Hymenaeus se Philetus ilak mu kariimet uwuta nunga nomolak karowasan.

¹⁸ Nuna ilagala den nunguning bita taman, ale balukasan, kariimet kuera te barasamonko tom mu maingkala aratam makasan, ale kariimet sang nunga nongomang motam ningi nunguning mu parusuwu maguwukasan. † ¹⁹ Bare mena, Kaem

§ **2:13:** Jesus ko munan me guruguso patawuso: Romans 3:3-4; Hebrews 13:8. * **2:14:** Den tagira gurungumura ko munan: Verse 16 se 23-24 mu se, 1 Timothy 4:7, se Titus 3:9-11 mu ago arikko. † **2:18:** Nononga den kawel: 1 Corinthians 15:12.

ko barim aora mu gek am am ko kuwim te aniso.† Se awote mu den ilagala imi aniso: “Kari Biya ko kariimet awiriya mu nunga ikiwoso,” bore te se, “Kariimet awiriya balso nu Kari Biya ko kari iwita numi balso, mu nu munan memek memek suen la buiring tui saparukko.”

²⁰ Ikiialko, kawam biya bo ningi na inang te nunga burangara nana ko melmasak duap duap aniso, gold se silver te la me nungurman, bare saki tam te kisiman, se saki gege te nungurman. Saki mu tom biya kaparuk mu te, te nana gia ko, se saki mu tom yam te, te no gisan. ²¹ Se uwutatala, awiriya bo munan memek suen la buiring tuso ale laili kauso mu, nu tom biya kaposo se te nana gia ko melmasak laili kau beteman mu iwita, se ko Kari Dom ura ningo duap duap aguwaya mu am kumik te bita saparukko.

²² Bore te se, kulak nunga nomotam nongoma barasa ko munan duap duap mu ko awar biya bagerko. Bare ningo diram bagara ko munan, gemang ningi nunguning ko munan, kua tua ko munan, se gemang lila ko munan umu ko sipiling diruwu se, kariimet Kari Biya nup biya tusan ale nongomang motam laili kausan uwutatala bagerko.

²³ Ni kariimet ngualara sipira nunga den tagira gurungumura kumik duap bo mena, mu ningi me ta bagerko. Mu awuk, ni ikisam, munan uwuta mu, ining munak singi kager tagiso se arataso. ²⁴ Bare Kari Biya ko ura kari mu, ining munak singi kager me bitirukko; bare nu kariimet suen la

† **2:19:** Kari Biya noko kariimet nunga ikiwoso: 1 Corinthians 8:3.

ningo la nongote bita se, ekes ekes te nunga kasurururuk se den nunguning mu ari ko ikimonko. ²⁵ Se kariimet awiriya nu ilak barimasan mu, nu ekes te nunga kiti gurugu se Kaem kote la bitawuruk se, Kaem nunga gurugok se giris palagamon ale den nunguning mu ko ikimonko. ²⁶ Ale nuna umu te nunga ikia sinararuk se Satan ko dagarok te nunga taliparam se noko ikia karo tuiwasan umu bita tamon ale palenga aratamonko.

3

Tom nukum te Kaem kagin ko buawen mu sor irokko

¹ Se dun imi agotala ko ikiko balsam: Tom nukum te mu ikup memek memek duap duap aratukkowo. ² Kariimet nongota nunumi ko la kua tumonkowo, manga mel ko nomotam nongomang ninguru barasukkowo, munak te nunumi patawumonkowo, nunumi me eremonkowo, den memek memek balmonkowo, kuriang nonet nunam nuguring bowa ningi me namamonkowo, ningo nongote bitar mu amilmil me kisimonkowo, laili me kaumonkowo. ³ Nuna bo kua tua ko munan me ikimonkowo, bo ko memek me siwu tumonkowo, saki alo nunga balu maguwumonkowo, nongota nunumi me bitarmonkowo, kariimet diwang daong ago iwita bagamonkowo, munan ningo me kua tumonkowo. ⁴ Saki alo memek kuting te nunga betemonkowo, munan betemonko mu ikia gira awom me tamonkowo, nunumi nokokosa momonko, ali ko amilmil suen la mu kua tumonkowo, bare Kaem mu me kua

tumonkowo. ⁵ Nuna Kaem kagin ko munan karo tua iwita betemonkowo, bare Kaem kagin ko sokel nunguningkiri mu mel yam ko betemonkowo.* Ni kariimet uwuta mu nongorak me kapeterko, awar bagerko.

⁶ Kariimet uwuta mu saki nunga kawam ningi nunumi diruwu kasu nagusan ale imet borara motam, sinar mena, mu ngual nungarsan. Imet umu nomotam nongoma barasa munan duap duap se munan memek ago ikuwa kapaman ale bagasan. ⁷ Imetari umu kausa mel duap duap mu ari ikisan, bare den nunguning ko ari iki-monko mu me terong. ⁸ Se kariari alo umu, girakala Jannes se Jambres Moses ilak nunumi sagarukasan uwutatala, aitak nuna Kaem ko den nunguning biriruwusan. Nuna nunga ikia mu maingkala maga saparam, se Kaem kagin ko munan ago nungarkanak mu wetang te ariginakko, nu nunga meram se awar biya bagasan.† ⁹ Bare kariari umu nunga bitawasan umu karogo nomolak me maiyukko. Mu awuk, Jannes Jambres ilak munan nungumik te aratam mu uwutatala, kariari umu nunga ngualara sipira mu wetang te kariimet ari iki sapamonko.

Paul den aora tala Timothy te kiti gurugam

¹⁰ Bare ni mu, ni aninga kausa den balukasam mu ni ko iki sapakasam; aninga bagara aolak,

* **3:5:** Nungumik diwang te Kaem kagin ko munan karo tua: Mark 7:6; Titus 1:16. Prophet kawel: Matthew 7:15,21-23. † **3:8:** Jannes Jambres ilak nunga nunup Old Testament ningi me aniso, bare Juda alo balukasan mu kari ilagala umu Pharaoh koma te munan suen biya te Moses ilak nunumi sagarukasan: Exodus 7:11,22.

ananga ikia angamang motam ko duap, aninga angamang ningi nunguning, aninga aimi ira se ekes te munan betera ko munan, aninga kua tua ko munan, aninga ikup gia ale sokel am sanamiwara ko munan, mu ni ko iki sapasam. ¹¹ Ni ani ikup yaman suen la Antioch, Iconium, se Lystra gikasm, bare ikup yaman memek mu ningi sokel ago am sanamiwakasm mu ni ko ikiwasam tala. Bare mena, Kari Biya ikup yaman suen biya umu ningi aga tagi bataguru tam.† ¹² Mu nunguningta, awiriya Jesus Kristus ningi Kaem kagin ko bagara aolak karokko mu, nu ko ikup yaman uwutata giokko. ¹³ Bare kariimet memek se kawel kariimet alo umu kariimet saki nunga kulurmon, ale nuna betela kawel munan te dagulomon ale munan umu te eng am nama magara biya maga sapa-monko.

¹⁴ Bare ni mu sokel ago la anapeya den ni ikiem ale ko gemang ningi nunguning aram mu ninguru ilukuawurko. Mu awuk, ni awiriya den umu ka kasurman mu ni nunga ikiwasam; ¹⁵ ale ni kuriang gotek la bagerem se Batoga laili umu ka kasurman, se den umu nika ikia sinar awuram se Jesus Kristus ningi gemang ningi nunguning ko munan te ka sangaru taukko mu ni ko ikiwasam. ¹⁶ Kaem ko Batoga suen la mu Kaem ko Kuring Bur karogo arataso, bore te se, den nunguning nanga kasurso, nanga memek ko sokel ago nanga manarso, nanga paguwura wetang te beteso, ale munan ningo diram la mu te bagara ko munan te nanga kiti

† **3:11:** Paul ikup gikaso: Acts 13:50; 14:5,19. Kris alo ikup gimonko: John 15:20.

gurugokko am terong la. § 17 Bore te se, den umu kari Kaem ko ura bitirukko mu ninguru sanguk se ura ningo suen la karogo terong maukko.

4

Timothy Kaem ko den am balu sagarukko

¹ Kaem koma te se Jesus Kristus, kakirip peleruk tairuk ale ko kingdom wetang saparuk ale kariimet marak bagasan umu ta se kariimet kueman umu nunga tuterukko mu koma te, ani iwita sokel ago ka manorsam: ² Den gilalong apura ko ura mu ni me ta bita toko. Kariimet den ikimonko nongomang agi, mena agi, wore ura umu me ta bita toko. Ale kariimet nunga memek mu nunga kasuru ale ko sokel ago la nunga manaruko. Bare uwuta nunga kasuru se mu, ni munan lila te, ekes te sangam nungarukko. ³ Mu awuk, tom bo taiwoso mu te mu, kariimet den nunguning mu nubiring tumonko. Ale anapeya den ko nongomang barasoso se nodogawa ikiokko katataso mu, ko kausa kari duap duap nunga arumon se taimon ale ko nunga manarmonko. ⁴ Nuna den nunguning ko node bagumonko, bare dugu duap kawel kawel ikimonko mu nodogawa tagimonko. ⁵ Bare ni mu munan ikia suen la te mu, sinar la бага se, ikup yaman gi se, bare den gilalong apura ko ura am bitarko, ale ka ura kisman umu ko dun suen la mu bita saparko.

⁶ Mu awuk, ani aitak mu waen, altar te tama betera ko waru kam aga warman, se aga tom te aolak ilu namarikko mu tai aratam. ⁷ Ani kager

§ 3:16: Kaem ko den: Romans 15:4; 2 Peter 1:21.

ningo kagererem, aga nagura umu aitak nukum awurem, ale aninga angamang ningi nunguning ko ura aisam mu bita kutuwurem. ⁸ Se aitak Kari Biya, nu ningo diram la kariimet nunga tuteso mu, munan ningo diram la betera ko kitigat ani ago ko nunguru beteram. Ale ko tom balu beteram mu te ani asupuling tugumokko. Bare ani la mena, mu awiriya Kari Biya kota tairuk ale numi wetang awurok se arigimonko kimikam la lagasan mu karogo la nononga mu nusupuling tugu muruwurokko.

Timothy mel sang giok ale ago Paul kote narukko

⁹ Ni pasak ala lage bo arik ale aningate tairko. ¹⁰ Mu awuk, Demas nu ali ewere ko munan kua tuam ale aninga beteram Thessalonica namaram. Se Crescens mu Galatia namaram, se Titus mu Dalmatia namaram. ¹¹ Se Luke kota ani agarak bagoso. Se ni tairko mu Mark to ale ilak tairko, mu awuk, nu ani ura te aga sangukko kari terong.* ¹² Se Tychicus mu ani beteram se Ephesus namaram.

¹³ Se tom ni tairko mu aninga guang maiya Troas wonong te Carpus kote beteram se aniso mu ago to ale karogo tairko. Ale aninga scroll suen la ago giko, ale scroll goat guang te nunga umu mu mel biya nunguningkiri, ni me ta ko kamili saparukko.

¹⁴ Alexander, kari melmasak ain bilik te nungurso mu, ani ikup yaman tawun biya nunguningkiri aisam. Nu munan ani angimik te beteram mu Kari Biya kota ko koma diram la

* **4:11:** Mark: Acts 15:37-40.

tuokko. ¹⁵ Nu anananga den balukasan mu nu am menawurokko ago kaeyakaso. Se ni agotala noko ninguru sinar toko.

¹⁶ Tom motam motam kari bibiya aninga isarman se ani nunga den koma balem, mu kari bo ani agarak me sanamaram, suen la nagu sapa-man. Bare mu ko ikup bo aningate me aniso. Kaem nononga memek mu am siwu nungarukko.

¹⁷ Bare tom mu te Kari Biya ani agarak baga se sail aisukaso. Se ani den gilalong am wetang te apurem se sor saki ko kariimet Juda ko mena wore ninguru iki gilingiman. Tom mu te ani lion kuring ningi iwita bagerem, bare Kari Biya aga bataguru tam. ¹⁸ Ale ani ikisam, Kari Biya nu ani memek suen biya ningi aga bataguru tauk ale, yawarakala aga sinar tauk agarak nama ko sor duruk wonong mu ningi agarak kasu nagurokko. Nu nup biya nikitang ago mu pempem la kote anirukko! Nunguning.

Den nukum

¹⁹ Ani Priscilla ko kuari Aquila ilak, se Onesiphorus ko kawam bagara suan suen la arungu amilmil yawara nongote betesam. ²⁰ Erastus mu Corinth am bagaram. Se Trophimus mu kuera tam se ani Miletus wonong te beterem se bagaram. ²¹ Se lage i arik agi mu, daula yar biya ko kam me tai aratok la, ni tairatela gir aningate tairko.

Imi te Eubulus, Pudens, Linus, Claudia, se launuria suen la nunga amilmil yawara nina ningarsan.

²² Kari Biya ni kerak bagarukko. Se noko gomang lila nina suen la nengerak bagarukko.

KAEM KO DEN
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Waskia Language of Papua New Guinea
Buk Stat, sampela hap long Buk Song, ol Provep, na
Nupela Testamen long tokples Waskia long Niugini

Copyright © 1985, 2011, 2014 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Waskia

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

45c04e90-82c9-592e-bfe2-f39dfa146f32